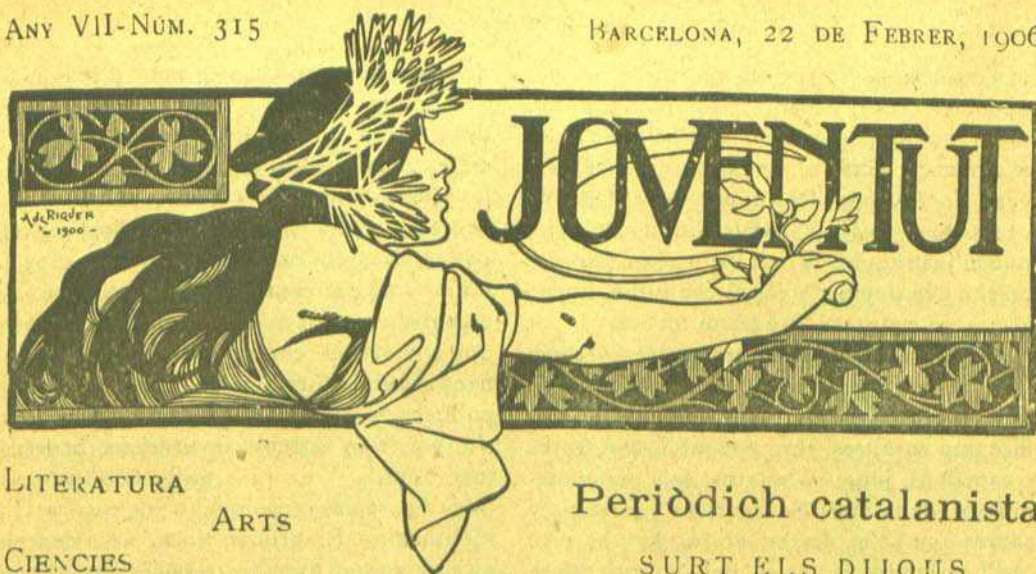

LITERATURA

ARTS

CIENCIES

Periòdich catalanista

SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:

Plaça del Teatre, 6, entresol.

NÚMERO CORRENT 10 CÈNTIMS

» ATRASSAT 20 »

SUMARI

Perquè n'hem d'ésser, per Emili Tintorer. — Les dues verges, per S. Bavi Bracons. — Txeques: Costums y tradicions, per Benet R. Barrios. — Cap a la vida, per Joseph M.ª Folch y Torres. — Soletat, per Antón Benazet. — Teatres, per J. Pujol y Brull. — Cançó de vida; Cançó de la Misèria; Enveja (traducció), per R. Vives Pastor. — Esperanta fakó: Gramàtica Catalana Esperanto (continuació), per F. Pujulá y Vallès. — Noves

sense que cap home roig ab el coltell ens marki nostre treball; jo y quiscún esperarem la mort serena, sense que cap butxi trenqui el rellotge de la nostra vida.

La visió del gran falansteri humà'ns apareix clarament als qui sols tenim fe en la vida y observem com, a través dels sigles, la lluyta gegantina entre'ls dos grans factors vida y mort va decidintse en favor de la vida.

El gran dogma VIURE PERA MORIR ha pesat com una llosa de plom sobre la nostra existencia. *Morir habemos*. La por de morir ens ha fet amarga la vida. El gran problema humà ha sigut el següent: «Anar al cel; no anar a l'infern». Y pera entrar al primer y fugir del segon s'han convertit en feres els homes. La essencia meteixa de l'egoisme radica en el Christ y en els sants y martres de la iglesia cristiana. La essencia meteixa de la crudeltat y de la ferocitat se troba en els pecadors espahordits. Sols la por de morir fa que'ls homes matin. Si un home sol pogués—per por de morir,—mataria tots els demés homes. No podent ferho, s'ha associat. En el fons l'organisme social no té altre fi: matar. Si un no'ls pot matar tots, molts ne poden matar un. Un avuy, demà un altre. Es la lluyta per la vida: per la vida que té por de la mort.

Comencem a veure l'altre dogma: VIURE

PERQUE N'HEM D'ÉSSER

Voldria dirvos perquè n'hem d'ésser de republicans.

Perquè n'hem d'ésser nosaltres que mirèm molt més enllà; nosaltres que tenim una fe positiva—no cega com la dels catòlics—en la evolució humana envers la perfecció.

Nosaltres, els creyents d'aquesta fe, qu'es fe noble perquè únicament es filla de la experiencia y de la reflexió, veyèm allà al lluny dels temps esdevenidors als homes vivint harmònicament sense reys y sense repúbliques, sense governs y sense lleys, sense canons y sense casulles; veyèm la victòria definitiva dels guerrers de la pau que fem guerra a la guerra, dels guerrers de la veritat que fem guerra a la fe, dels guerrers de la justícia que fem guerra a la llei, dels guerrers de la terra que fem guerra al cel. Jo y quiscún estimarem a qui ens estimi sense que cap home negre vingui a normalisar nostres amors; jo y quiscún farem en la vida la nostra feyna

PERA MORIR, sense por de morir. Sense por de morir, res m'espanta. No tinc por a qui m'amença; l'infern me fa riure; el cel no'l veig. No vull ésser Rey ni vull ésser Papa; no necessito sabres que'm defensin ni pregaries que'm justifiquin. Visch pera viure. No necessito cap lley per això; ni cap jutge, ni cap armat, ni cap frare. Me basto tot sol.

Enrera reys y repúbliques, frares y capellans, jutges y butxins. Els qui teniu por de la mort feuvos enrera. Visca la vida. Jo vos diré que vosaltres, reys y repúbliques, frares y capellans, jutges y butxins, sols perque teniu por de la mort heu fet lleys y misteris y sabres que no'm deixen viure. Jo vos diré que'l pervindre es nostre, dels qui no tenim por. Qui no tenim por de la mort nostra. Ni tan sols tenim por de la mort que vosaltres per por ens voléu donar. Ni la fe'ns fa soperbs com feu soperbs als martres, ni la por ens fa cobarts com sou cobarts vosaltres. Avuy o demà'ns en anirém joyosament: no al cel o a l'infern, sinó a la terra, pera tornar a viure. Res de nosaltres desapareixerà, que nostra pòls viurà eternament, transformantse y ennoblintse. Y el jorn de la perfecció sonarà. La nostra pòls sebarrejarà ab la vostra pòls, y vos empeltarém la nostra fe. Y la vostra por se fondrà; y quan tots junts, quan tot lo que té vida, en sa evolució a través dels sigles hagi après a tenir consciencia de la seva immortalitat, l'harmonia suprema regnarà.

Mestres tant, femnos republicans. Tenim de caminar a petits passos. Les ilegions dels cobarts han necessitat sigles pera organisar-se: no podèm desorganisarles en un jorn. La tasca dels valents desorganisadors també té d'ésser tasca de sigles.

De la monarquia a la república hi ha un pas ben llarch. En la república no hi entren pera res la fe, ni els drets divins, ni les tradicions, ni la casualitat. Qui governa no pot invocar altres drets que'ls qui's deriven de la voluntat dels governats. May en una república la voluntat dels homes se trobarà en oposició ab drets o prerrogatives a ella estranyes, y per això la república no tindrà necessitat de defensar aquells drets o prerrogatives. ¿Vos sembla poch això? Fullegéu la historia universal: ella vos contarà'ls milions

de crims que s'han comès pera defensar els drets divins dels reys. Feune un index de les mil guerres dinàstiques. Fixeuvos un xich en les constitucions fonamentals y en totes les demés lleys dels estats monàrquichs: veurèu que una part molt bona d'obligacions que se'ns imposen, de llibertats que se'ns limiten y de coercions que se'ns apliquen, no reconixen altre fi que defensar aquells drets que a nosaltres ens són indiferents. En fi, fixeuvos en la forma de distribuhir els cabals públichs, y veurèu quina part tan grossa no s'inverteix en sostenir institucions perfectament inútils. Y no val arguhir que històricament les repúbliques també sostenen aytais institucions. En primer lloch, s'ha de tenir en compte que avuy les repúbliques se troben rodejades de monarquies amenaçadores. El dilema «defensarse o morir» se'ls imposa. Y en segon lloch, no hem pas de ficarnos en tal o qual república actual, sinó en la república en si, la qual es per naturalesa refractaria a aquelles aclaparadores institucions. Una vera república no representa cap fe, sinó moltes fes, y no té de defensarne cap de sola. No representa cap dret, sinó molts drets, y cap dret sol té de defensar ab la força.

Femnos republicans, que donarém un petit pas envers l'harmonia. Tot admetent, per ara, que'ls nostres drets y la nostra llibertat deuen ésser defensats colectivament, procurarém que'ls representants de la colectivitat sien els més aptes y més dignes. Y aquests, que sols lo nostre y no lo seu tindran de defensar, no podran may en profit propi fer valdre la força de que disposin.

Interessa de moment establir d'una manera definitiva nostra absoluta sobirania. Que sia un fet precis que qui governa som nosaltres meteixos, y que no hi ha cap poder ni cap dret, per alts que sien, que no derivin del nostre dret y del nostre poder. Les monarquies constitucionals han volgut agermanar la inagermanable: agermanar dues sobiranies. L'error no pot ésser més gran. Dues sobiranies no poden coexistir. Una d'elles deu ofegar l'altra. De fet en tota monarquia constitucional la sobirania del poble sempre viu baix la tutela reyal: de fet, donchs, no hi ha tal sobirania del poble.

Sols en una república — es clar que parlo

d'una república ideal — se podria prescindir de tota Constitució; de drets y de devers fonamentals e indiscutibles. Per això es un avenç. Els nostres drets y els nostres devers, els tenim nosaltres per ésser homes. No necessitem que'ns els concedeixi ningú, que ningú els escrigui. Lo que necessitem es que, fins y a tant que això sia necessari, hi hagi qui's cuydi d'amparar y fer respectar aquells drets y aquells devers.

Qui's cuydi d'això, deu tenir nostra confiança absoluta, deu ésser digne de nosaltres, y sols nosaltres podem escullir aquells en qui podem depositarla.

¿No es això un gran pas?

Femnos republicans, que després ja la matarèu la república. Començarèu per matar els falsos republicans: els qui, com Lluís XIV deya de l'Estat, diuen «la república sóch jo.» A França fa temps els vers republicans apartaren així al general Boulanger, y's veu proper el dia en que'ls socialistes se desempellegaràn d'en Jaurès. Sols s'espera l'hora en que la seva ambició no sia útil. Nosaltres farèu lo mateix ab en Lerroux y ab altres. La vera república sols honora als homes desinteressats. Poch a poch prescindirèu dels qui's creuen necessaris. El poble no necessita acceutors. Ni agraïts. Qui governa en nom seu no pot oblidar may que governa en nom del poble. Per això sols poden governar homes modestos. La modestia es una virtut tan necessaria en els governants com inútil en els individus. Un home modest es un sér inútil: un governant modest es un excelent governant.

Jo més m'estimo políticament la direcció de mitjanies honrades que'l cesarisme dels grans estadistes. Aquests obliden fàcilment que se les heuen ab inferiors. Y quan un home superior això oblida, la seva superioritat se tradueix en tirania. La veritable missió dels genis es actuar sobre la humanitat isoladament. Sempre que la força s'ha posat al servey del geni, un cataclisme s'ha produhit. Napoleón n'es un exemple. Qui sia erudit ne recordará cent. Es necessari predicar el govern de les mitjanies; que solsament elles posseheixen el dò incomparable de conèixer la realitat. Cap home extraordinari posseheix allò que se'n diu sentit comú:

qualitat indispensable pera governar equitativament.

Femnos republicans.

Després, poch a poch restarèu armes a la república. Les nostres delegacions de poder que fem als governants, les anirèu reduhint en nombre y extensió. Cada jorn que passi ens veurèu més aptes pera defensar nostres drets y nostres devers: nostres drets y nostres devers d'homes. Cada jorn que passi ens sentirem més humiliats de que no siguèu nosaltres mateixos els qui dirigim y regulèu harmònicament la nostra vida. Cada jorn que passi abolirèu qualche lley, esborrarèu articles y més articles dels vells còdichs y farèu museus instructius en els que hi arreconarèu tots els enginys de guerra, tots els símbols de la fe cega, tots els atributs de l'autoritat abstracta.

Y prepararèu l'aubada del gran jorn de redempció que nosaltres no podem veure. Jorn en que la nostra sobirania residirà en nosaltres mateixos. De dret y de fet. Jorn en que ningú posarà obstacles ni senyalarà fites en el camí de la nostra vida. Camps a través saltarèu joyosament, cullirèu flors, y gentilmente repartirèu besades. Y serèu lliures de veritat. Farèu lo que voldrèu fer, sens esperar a que'ns diguin que podem ferho...

Mentres tant femnos republicans, que així, quan menys, afirmarèu el nostre dret de governarnos. Conformemnos per ara ab delegar aquest dret: un jorn ens el delegarèu a nosaltres mateixos.

Comencèu per separar del concepte *poder* tot element que no provingui de nosaltres. Tot element diví, tot element tradicional. Fem que'l poder sia purament humà. Que, essent solsament humà, estarà més aprop de nosaltres y podrèu reduhirlo més fàcilment.

Femnos republicans; que un cop ne siguèu, ja'ns desfarèu de la república.

Y, pera desfèrnosen, començarèu per desfèrnos d'en Lerroux.

EMILI TINTORER

LES DUES VERGES

Les dues verges gaudien la placèvola serenitat d'aquella nit. La cretallina aygua de la llacuna, com un mirall, reflectia'ls raigs argentats de la lluna.

Les dues verges s'estaven ajaçades vora l'aygua. Llurs cossos, contornejats hermosament, eren rublerts de voluptat; llurs pits eren turgents com plens de desitj; llurs sedoses cabelleres s'allargaçaven sobre les esquesnes fins les anques; llurs ulls negres brillaven, espurnejants de vida.

Elles, les regines de la encontrada, vagaven sols de nit, puig temien que la llum del sol, que tot ho escorcolla, les denunciés, y aleshores qui sab! potser deixarien d'ésser fades y devindrien dónes!

Quan la nit s'estenia arreu, elles apareixien y's donaven a llurs jochs, a voltes esbojarrats, a voltes quietosos.

De primer mandrosament s'acariciaven com pera despertar d'un somni; després de bracet corrien d'ací d'allà, y a mitja nit s'ageyen, entretenintse ab inconsciencia.

L'una, boca-terrosa y ben a la vora de la llacuna, colpejava l'aygua ab ses mans sentia estremir y guspirejar, com un gran cretall que's fes a bocins petits com diamants.

L'altra, guaytant les estrelles llunyanes, com en éxtasis, anava adormintse.

Y el vent era suau y fresch, presagiant la matinada.

Y aquella nit, la verge que dormia's despertà de prompte, llençà un crit ple d'harmonies, y corregué vers la llacuna pera retrobar a sa companya. Y al arribar a son costat l'abraçà, l'acaronà y li feu un bes. Era que tenia por!...

Mes... quina estranyesa! Un bes! May se'n havien fet cap!... Y, es clar, se'n feren un altre, y un altre, puig hi trobaven encis.

El clar de lluna era esplèndid, reportant un màgich aclaparament de felicitat.

Y les verges se submergiren en la llacuna y continuaren enjogaçades llur idili, petonejantse mil voltes y esquitxantse ab l'aygua, que feya en la solitud una remor com de glaç que's trenca.

De sobte, abraçades, desaparegueren anant

a fons... Y a poch l'aygua s'enterboli. Ja no era cretallina, ni reflectia la lluna.

Les verges, en el fons, se revolcaven pel llot...

S. BAVI BRACONS

TXEQUES

COSTUMS Y TRADICIONS

TRI KRÁLOVÉ (REYS)

La festa infantivola dels Reys no's celebra a Bohemia com en nostre país, puig, segons ja diguerem, els presents als nens ja's fan per Sant Nicolau; mes per la Epifania hi ha altres costums originals que mereixen ésser esmentades.

La vigilia dels Reys, a la iglesia, s beneheix l'aygua dels Reys (*voda tri králové*), la sal y el guix, com també l'or, y molt sovint les arracades y els anells de les donzelles.

L'aygua dels Reys se troba en totes les cases txequas, y's conserva set anys sense ferse malbé. La mestressa de la casa rega ab ella totes les cambres, corredors, celler, la cort, etcètera. Ne beuen, d'aquella aygua, y als malalts els en donen algùn glop. La posen en una pila prop de la entrada pera que'ls qu'entren y surten s'aspergeixin ab ella. Aquesta costúm de benehir l'aygua pels Reys es dels temps de Sant Cirilo y Sant Metodi, apòstols slaus.

Ab el guix benehit l'amo o la mestressa de la casa, la vigilia dels Reys, escriuen sobre la porta:

G. + M. + B. + 1906.,

o sien les inicials dels noms dels tres Reys, Gaspar, Melcior, Baltasar, ab la creu y la cronologia. Inscripció que cal conservar intacta tot l'any perque'ls tres Reys protegeixin la casa y la propietat. Durant molt temps els mestres de minyons anaven ab els noys, que cantaven la capta, y eren ells qui escriviuen els noms dels Reys en les portes de les cases. Encara avuy van als convents o a les rectories, els cantayres de les iglesies, ab un encenser, y entonen un cant llatí molt antich.

Per espay de molts anys els adults, homes y dónes, a la sala més gran del poble o als hostals, representaven el gran misteri dels Reys. La comedia popular dels Reys se tro-

ba en el llibre *Nasedeti (Nostres infants)* del conegut escriptor txech Bartos, membre de l'Academia.

Lo més tipich són els *tri Králové* (tres Reys), tradició que's celebra'l dia 6 de janer a Bohemia, Moravia y Eslovaquia (encontrada húngara ahont se parla txech). En aytal dia venen tres jovincels, que's vesteixen ab les camises de llurs pares, que pera ells resulten excessivament llargues, o ab llurs camises propies, que's deixen per defora, y ab un devantal lligat al coll com si fos un mantell reyal. Al cap duhen una corona de paper o de cartró daurat, y per ceptre un bastó ab una estrella o una creu. Un dels tres noys se pinta de negre la cara ab sutge de la xemeneia. Un cop vestits rondan la vila pera fer la capta o *koleda* y tenir estrenes, puig ells són pobres (*chodi*), tot cantant una vella cançó que traduhim senzillament:

Nosaltres, tres Reys, venim a casa vostra,
ditxa, salut a desitjarvos,
ditxa, salut per molts anys.
Nosaltres venim de ben lluny:
¿es llarch el nostre viatge?
A Bethlèm tenim el pensament.

¿Per què tu, negre, ets al darrera?
Posa ta cara al nostre costat.
El sol n'es la causa
de que tinguis la cara colrada.
Si no haguessis anat pel sol
no t'hauries cremat.

El sol es la pedra preciosa
després de la naixença del Crist.
Déixans. oh Joseph, déixans volquers
perque faixem al petitet.
Ja hem faixat al petitet
y al breçol l'hem posat

El rey Herodes mira per la finestra
y veu desde ben lluny als tres Reys.
Joseph s'aixeca endormiscat,
pren l'Infantó, ab Maria,
y fuig ab Ell cap a Egipte,
cap a la famosa vila
ahont habità Maria,
sobre qual casa llu l'estel.

Els Reys reben els presents que'ls hi donen els caps de casa, homes o dones. Molts porten un instrument musical molt primitiu, conegut per *bukál* o *bukac*, o sia un pot, una gerra convexa, qual obertura's cobreix ab una pell com si fos un timbal, fortament lligada entorn del coll ab una beta. Sobre del pergami hi ha una corda (de budell com les de les guitarres) que toca la pell, y del bell mitj d'aquesta'n surt una trena de clin. Un

noy aguanta'l *bukál*, y un altre mulla'ls dits ab saliva y els fa lliscar per les clins, un cop ab la mà dreta y l'altre ab la esquerra, produhint un gros brugit, y ab aquesta musica grotesca canten la capta.

BENET R. BARRIOS

CAP A LA VIDA

El vell Joan Pasqual se senti morir a la fi, Cridà al seu fill Guillel, un moçaç fornit de dinou anys, y li digué:

—Ja veus com a la fi'm moriré.—

En Guillel se'l mirà esporuguit e intentà fugir.

—No't moguis!—li manà serenament el vell.

Ell obehi, porucós de rebre encara una derrera trompada.

—Cal que t'ensenyi, avans d'anarmen d'aquest món malehit, les experiencies que jo he tretes de la vida. Tu ets jovenet y podràs ben aprofitarten... Ah, si jo hagués tingut un pare que m'hagués dit al morir lo que ara't vull dir a n'a tu! —

El bordegaç empotxà les mans y's quedà escoltant.

El vellet segui lentament:

—Sóch arribat a vell y ja ho veus: me moriré com un goç. No tinch ningú a la vora...

—Manejà'l cap tristament.—Ningú a la vora porque tu ets res, ets un ningú... Tu ho entens. He trevallat tota ma vida fins que no he pogut més. Quan no he pogut més m'han gitat de per tot. Y bè, tant se val morir. Afa-nyós a trevallar, he trevallat pera mi y pera tu. Tu has sortit vagamond y bé calia que jo trevallés pera tu... Cada hu surt com ha de sortir... Tu ho entens. Has arribat a dinou anys y bé has viscut sense trevallar: talment arribaràs a seixanta anys com jo meteix... Tu ho entens.—

El bordegaç escoltà ab més goig. Allò era parlar. S'acabaven els sermons, que ja era hora. Una satisfacció brutal li corregué per totes les venes. Era'l primer cop que's feyen elogis d'ell.

—Va bé, pare—digué, tot atrevintse a mirarlo ab els ull plens d'inteligencia,

—Va bé; si que va bé—seguí el vell.—Seixanta anys de trevallar renegant. Jo tinch unes idees... emperò les idees, les idees...

L'home es lliure, ¿sabs? Lo bo es viure ab llibertat. Res d'hores esclaves, res de toch de campana, res de sentir crits del encarregat... Tu ho entens. Jo hauria fet això que fas tu... emperò ¿sabs? me vaig casar. Calia treballar pera la dòna. Se va morir ella, emperò'm va deixar la teva arracada... mal llampl Calia treballar pera tu. Donchs tens que ara jo'm moro y no hi ha qui vulgui treballar pera mi. Tu ho entens! Cal tenir llibertat, viure ab llibertat, morir ab llibertat...—

Y finà.

El bordegaç, en veyent que s'havia acabat el parlar, se la pensà.

—Y donchs, pare!—

Y en no responentli,

—Pare! — tornà a cridar. — Tant meteix s'haurà mort... Bé: cal morir ab llibertat...—

Se'l mirà y el trobà lleig, y en tingué por.

Sorti de la barraca enrunada. La nit era hermosa y gran com la llibertat meteixa. La fosca ho aplanava tot com si en el món no hi haguessin obstacles. El cel era tan estelat, que'ls ulls se n'hi anaven vulgues que no.

En Guillelm respirà amplament. Vetaqui la vida. Tot el món era d'ell; totes les esteles eren d'ell. El pare ja no renyaria.

Senti un intens desitj de seguir món, talment com a l'hereu acabat li entren ganes de recórrer les propietats en tornant de l'enterrament del pare. Sol, voltat de fosca, cregué trobar-se al bell mitj del món. Girà la mirada a tots indrets, y les enfilà al darrer punt que mirà. Tenia un gran desitj de perdre de vista la barraca. A dues centes passes se senti lliure. Llavors pensà en el seu pare y rahonà:

—Tant meteix tenia rahó... Jo ho entench. —

Mentres la fosca perdurà, ell se senti lliure. Governava al món, y a n'ell no'l governava ningú. Però bon punt al seu darrera vegé aclarir-se les tenebres y dibuixarse tantost les siluetes cendroses de les montanyes, senti afeblir-seli les cames y el rau-rau de debilitat prou conegut, en la meteixa entranya. Va fer el cor fort un quart, mitja hora.

Finalment s'arronçà aegut al raser d'una cuneta.

La cohiessor del sol ja ben alt el despertà. Ell rahonà així:

—No sóch pas lliure de no dormir.—

Rumià una estona, tot aconduhint-se la camisa dins de les calces. Y afegí:

—Y bé: emperò sóch ben lliure de dormir.—

Y seguí amunt.

Esmorzà de rahims cullits en les vinyes que n'hi oferien. Se senti tot animat després del repàs, y, hala, hala...

Dinà de préssechs, de pomes y finalment d'unes cebes que li varen tentar la vista a mitj sortir de terra.

Una gran alegria li alleugeria les cames. Era l'alegria que li donava la esperança de lo inconegut.

Feya tres dies que caminava a l'etzar y estava content de la vida.

—Tant meteix el pare tenia força rahó!— pensava, tot caminant o tot enquibint-se en la cuneta si era de nit.

Era'l quart dia del pelegrinatge. Els préssechs d'aquell presseguer vorer eren força tentadors al lluhir del sol. La pell avellutada prenia tons d'aurora y eren així tan apetitosos que pensà ferne pitrerada. S'enfilà dalt del fruyter y començà la tasca. Que n'es de generosa la mare naturalesa!

A mitja feyna'ls seus ulls toparen sobtats ab una mirada plena d'amenaçes.

Era la moça del guardador la que li plantava cara, apretant les dents y armada d'una estella amenaçadora.

Tenia ella la cara tan tentadora, que'l bordegaç se la mirà com a n'els préssechs. La pell avellutada tenia'ls tons de la posta, y aquelles galtes eren com els préssechs, apetitosos de tal manera, que's despertà en el dintre d'aquell home lliure un quelcòm inconegut que'l tentava a la esclavitut. Oh, aquells ulls de mirar ferotge que l'enflamraven!

Quatre préssechs tenia embutxacats. Donchs bé: baixà de l'arbre rihent ab tota la boca.

—¿Me vols pegar?—demanà a la moça, ab un to que ha d'ésser en la música.

La moça alçà la estella.

—Deixa lo que has robat, lladre!

—¿Tots?... Donchs té. Un, dos, tres... ¿Y aquest y tot?... Tenia gana... —

La moça cedi. Ell vegé còm li queya la estella de la mà, y còm se girava sobtada-

ment, y còm se'n anava enllà, fins a per-dres...

Quina nit aquella!

L'endemà mati rahonà:

—L'home no es lliure tampoch de poder dormir... —

No va fer tant cami aquell dia. ¿Era que li mancava repòs o era que'l deturava una recança inexplicable d'allunyar-se d'aquella horta del presseguer?

Aquella horta del presseguer! Qui en el món no'l té un recort com el que servava'l bordegaç d'aquella horta!

Tot caminant sense ganes, feu aquest rahonament:

—No sóch lliure de pensar. Vull pensar y heusaquí que hi ha un quelcòm que no es al cap que'm fa pensar lo que vol ell. Y tot justament aquest quelcòm el sentia'l bordegaç en el meteix indret del pit hont havia guardat els quatre prèssechs.

S'allunyà d'aquell lloch, y força, en havent passat quatre dies. Tant meteix se sentia ben poch lliure; tant meteix se trobava esclau com may s'hi havia trobat.

Rahonà que havia perduda la llibertat en l'horta; y no pas lliurement, sinó obehint a una força misteriosa, esclavitzadora, que li menava'ls passos, se trobà que desfeya'l cami que havia fet, y així passà un dia y un altre, y un altre, fins a quatre, els justos peña tornar a ésser a l'horta ahont la moça se li havia apareguda.

Tots els seus rahonaments no li donaven pas compte del per què obrava d'aquella manera, de per què, disposant-se a seguir enllà cap a terres desconegudes, tot de cop era tornat enrera, morts en son pit els desitjos de veure món, mortes en ses cames les fal·leres de caminar, mortes en sa pensa les ambicions de llibertat...

— Y bé — rahonà: — jo tinch la llibertat de tornar enrera, e hi torno. —

Se deturà sobtat al bell mitj del cami, en veyent, entre la verdor seriosa de les altes mongeteres, la taca cridayre de les faldilles y el cos rosat.

Malgrat fos lliure de caminar y lliure de deturarse, no era pas la seva voluntat restar esmaperdut al mitj del caminal sense pensar en fer-se en avant ni enrera.

Pensà:

— Si tornés al presseguer a fer pitrera-da, vès còm la tindria aquí tot seguit a la moça. —

Y anava a ferho, quan ella's tombà de cara a n'ell, tentadora més que aquell dia y enrojolada com el meteix sol.

— Eyl! — li cridà'l bordegaç. — ¿Me coneixes? —

Ella s'hi atancà, y heusaquí que'l cor del vianant se senti omplir de tots els ayres d'ella y restà com atuhit.

— ¿Tu per aquí altre cop? — li remugà malhumorada ella.

Llavors el bordegaç conegué lo qu'era una decepció.

— Tu'm volies pegar aquell dia...

— Y voldràs que't pegui avuy si no te'n surts d'aquí tot seguit!

— Tot justament! — digué ab convicció'l bordegaç.

— ¿Tot justament a què?

— A que'm peguis, t'ho dich de serio. —

La moça, desarmada ab aquesta resposta, no sapigué què objectarli.

— Te tinch de dir — tornà ell — qu'he vingut per tu de quatre dies enllà. —

La moça se'l mirà encuriosida.

— Y te dich — seguí ell — que'm cal, no sé, vèuret, y per això vinch, per vèuret y perque't deixis mirar.

— ¿Te n'en fumes de mi?

— Te dich una cosa certa.

— ¿Y a què'l mirar? — digué ella.

— El bordegaç cregué entendre y s'hi atancà tot brillejantli als ulls totes les menes dels desitjos.

La moça en veyentlo venir se feu enrera sobtadament.

— No'm toquis! — cridà plantant cara.

... Era una altra decepció.

— Donchs — s'atreví a dir deturant-se, — donchs, ¿ho voldràs may de la vida?

— May! —

Y com fos qu'ell quedés tot acobardit y moix, ella'n tingué pesar y li digué més suaument:

— Sóch a punt de casar, ¿sabs, minyó?... —

Havia vagat vuyt dies a la ventura, sense dur terme ni propòsit.

Un gran aburrimient de la vida s'havia apoderat d'ell, després d'haverse fet uns grans

rahonaments que'l dugueren a considerarse esclau del pitjor esclavatge. No hi havia llibertat a la terra.

Passà montanyes, recorregué plans, volgué allunyar-se fins a arribar a n'aquell blau de cel que sembla la paret de la terra, y caminà dies y dies sense may arribarhi. Els poblets eren rebechs a rebre forasters, y l'em-paytaven els homes a cops de rochs, y els goços a lladruchs.

Tant meteix valia més viure pels boscos...

Emperò'ls paisos que ara recorria eren tan rebechs com el poblats. Ni una vinya que li oferís rahims, ni una horta ahont hi brillessin les gemades colors de la fruyta...

Rahonà que hi ha terres generoses y terres coquines... Y tingué anyorament de les terres generoses, qu'eren les seves.

Caygué un dia defallit.

No li dolgué. Pensà que al menys li quedava la llibertat de morir. Donchs moriria ab tota la voluntat.

Ara... ara... ara. No vegé ni senti res. Si, si qu'era lliure de morir... Tot s'enfosqui al seu entorn.

—

Despertà en claror de dia, en un llit d'hospital aconduhit.

Se donà compte de tot y rahonà:

—L'home no es lliure tampoch de morir.—

JOSEPH M.ª FOLCH Y TORRES

SOLETAT

El jorn comença a llustrear. Les aygües del mar besen tranquilament les columnes del pont de pedra.

Enllà dels mars tot esperança, y terres endintre tot es soletat. Les montanyes són aspres, rocoses, plenes d'espadats y timbes. Per això s'hi aturen tan poch els aucells, al passarshi tot cantant.

La via atravessa'l llarch pont, surt d'una foradada, s'interna en la negror d'una altra...

Al mitj de la via, contorsionat, hi ha un cos humà ab la caixa del pit esclafada y ab un braç trencat y separat del cos. La sang aixopa la terra. Un xich apartat hi ha un bastó y un farcell de roba: l'únic equipatge d'aquell vianant que ja no fa via...

De dins de la foradada encara's sent un

soroll sórt, llunyà, bentost ofegat per un xiulet. Ha passat el tren!...

Y aquell naufrech de la vida que anava d'ací d'allà pera nodrir son cos, ha fet el darrer viatge quedantse a mitj cami...

Al veure desde lluny, en mitj de la via, aquella desferra humana, l'ombra de quelcòm inexorable sembla agegantarse en l'espay. Y creix y s'ageganta també la soletat...

El mar somriu al primer raig d'un sol esplèndit, mes tot calla en la natura, y aquell silenci sembla explicar lo qu'es l'home en la terra...

ANTON BENAZET

TEATRES

LA RAFFICA.—LA BONA GENT.—IN BOCCA AL LUPO.—ESPECTACLES-AUDICIONS GRANER

L'Enrich Bernstein es un autor jove que ha pogut obrirse pas entre'l rotllo dels nombrosos escriptors francesos, pera colocalse ben aviat frech a frech ab els de més talla. La estrena de sa darrera producció *La Rafale*, feta el darrer octubre prop-passat en el teatre del Gymnase, fou a Paris un èxit; èxit que's reparteixen encara la companyia Gémier-Le Bargy y el propi autor Bernstein. De les obres ja conegudes d'ell a Barcelona, *Le Dé-tour*, representada a Novetats per la Suzanne Després, y *Joujou* per la Mariani, ja's desprenia'l traçat ferm y vigorós d'en Bernstein; una traça y un domini de la escena gens vulgars. Precisament aquestes meteixes qualitats, pera'l temperament fogós de l'autor que'ns ocupa, el condueixen al atreviment d'empendre tasques perilloses, entretenintse calmosament en sortejar tota mena de dificultats. Y ab traça y vigor va teixint l'obra d'una manera qu'enlluerna, necessitantse bona meditació pera refutar moltes coses que a primera vista passen com a humanament lògiques.

L'assumpto de *La Raffica* es en el fons vulgar. Una dòna casada, Elena Lebourg, enamorada bojament de l'aristòcrata Robert de Chaceroy, jugador d'alta volada, fa tota mena de sacrificis pera salvarlo quan aquest, en un cop d'etzar, pert, a més d'altres, 650.000 franchs que no són seus y que ha de ferne entrega forçosa a data fixa. Elena busca en va la suma que ha de salvar de la deshonra a son aymant; fins s'atreveix a demanarla a son pare, el baró de Lebourg, passant fins per la confessió humiliant de l'adulteri. A la fi, valentse d'un medi vergonyós pera ella, com es l'entregarse a son cosí y antich pretendent Amadeu Lebourg, logra la quantitat anhelada y arriba a ferne entrega en la pròpia casa de Chaceroy en el moment en que aquest, desesperat de no trobar els diners

que ha de restituir pera conservar la honradesa, s'engega un tret de revòlver.

L'obra revela tan bé les qualitats de l'autor, que fins els actes menys verosímils, com la confessió d'Elena a son pare, confessió que crech més natural ferla avans al propi marit, resulten en el transcurs de l'obra lògicament admissibles. La traça y facilitat de dialogar d'en Bernstein contribueixen a que *La Rafale* pequi de cançonera en l'acció y s'hi notin certes repeticions que la perjudiquen. Els dos primers actes són, no obstant, d'exquisida factura y en son desenrotlló s'hi entrevéuen notes característiques d'un gran autor dramàtic. El tercer acte resulta vulgar tot ell y desdiu dels anteriors, especialment pel final carrincló, que consisteix en el suïcidi del jove Robert de Chaceroy, recurs gastat e impropri del talent del dramaturg autor de *Le Marché*, *Frère Jacques* y *Le Bercaïl*, a més de les esmentades avans.

Els principals personatges de *La Raffica* estan traçats de mà mestra, especialment els d'Elena, *Baró de Lebourg* y *Amadeu Lebourg*. Elena es la dona tota passió, passió nascuda després que per força la van casar ab un home a qui no estimava ni coneixia; es la encarnació de l'amor ferm que avença sense deturarse may, malgrat els obstacles que volen barrar-li el pas; es l'aygua del torrent que quan troba una roca no's detura: salta y corre encara ab més furia...

En Chaceroy es un tipo que, essent molt comú entre la gent del gran món, resulta nou en el teatre: es el jugador senyor, y encarna, com si diguessim, la noblesa del jòch; familiar de la gent aristòcrata y rica; segueix la via d'ella lluhint y gastant; juga per vici però del vici viu, com viu el rich de les rendes: quan l'etzar l'arruïna, confia en l'etzar pera rescabalar-se desseguida; quan l'etzar li roba una quantitat que no li pertany, se considera rendit y avans de descobrir-se culpable's suïcida. Es qu'es jugador y aristòcrata: vici y orgull.

Amadeu Lebourg es el tipo de l'home rich y despreocupat; es un infeliç fet a proba de bomba per aguantar desprecis y tornar a la càrrega. Cinich y ab constància, no cedeix fàcilment devant de les contrarietats, però no les resisteix y les evita; canbia de camí pera no trobar entrebanchs; pensa que a tot arreu s'hi arriba sense passar per la drecera. Es curt de vista y moralment té por de caure: per això camina, també moralment, ab peus de plom.

El pare d'Elena, baró de Lebourg, es el parvenu en tots ordres, bonifaci que's contradiu a cada pas sens altra deria que la dels quartos, ni més pensament que la noblesa; ab aquells hovol arreglar tot, però escatimant-los encara pera no despullarse ell gayre: ab la noblesa's creu tenir lo més envejable de la vida. Es un home feliç malgrat la desdita de

sa filla Elena. Es clar! Molt pitjor hauria sigut perdre una milionada o que li tornessin a prendre'l títol de baró!...

En la representació de *La Raffica*'s distingi notablement el senyor Paladini, qui matisa deliciosament aquest darrer personatge, conservantse sempre dins del medi just en les diferents situacions que l'autor el presenta durant el transcurs de l'obra. La senyora Mariani interpretà molt bé la Elena Lebourg, especialment en les escenes de passió, mancanti força dramàtica en alguns moments culminants de l'obra. El senyor Zampieri fent el Chaceroy atigué ben discret; emperò m'hi sobren alguns detalls d'avans del suïcidi, que a més resulten altament curiosis e impropis de la situació. En l'original de l'obra francesa no se'n fa esment. Entre aquests detalls deuen citarse'l cambi del retrat de la *querida* de la butxaca esquerra (la del cor) a la dreta pera indicar que no vol foradarlo ab el tret, y la escena muda d'avans, quan cerca'l revòlver en l'armariet de la sala. Aquests detalls, sien obra del traductor, de l'actor o de qui ha posat l'obra en escena, acaben de perjudicar la bondat de l'acte tercer de *La Rafale*. El senyor E. Sabbatini digué ab molta correcció'l tipo d'Amadeu Lebourg, però'l presentà ben diferent de lo que requereix el personatge.

La bona gent (obra que son autor no classifica, nomenantla senzillament *obra en quatre actes*) va estrenarse en català'l dia 14 del mes que corre en el teatre Romea. Avans s'havia representat, traduïda per don Antonio Palomero, en el teatre de la Comedia de Madrid.

La bona gent enclou un drama ben humà y, artísticament, hermosíssim. Un usurer avar y males entranyes, casat y sense fills, rodejat dels parents que segueixen el rastre d'una bona fortuna, s'afilla una bordeta, més que pera protegir-la pera ferla servir d'escarraq. L'usurer es home, y com a tal y com a brètol qu'es, ben aviat s'adona de que la borda es hermosa. Vol fèrsela seva y es tan immensa la flama de son desitj, que donaria (ho diu) tot quant té pera lograla. D'aquesta lluyta s'engendra'l drama qu'en Rusiñol, ab sa fantasia prodigiosa, no ha sabut desenrotllar, entretenintse en farcirlo de incidents, discursos, frases, xistos, sobre tot xistos, que desvirtuen d'una manera llastimosa l'acció principal de l'obra. Tots els personatges que intervenen en el desenrotlló de l'acció parlen molt però no actuen gens: per això llur pintura de caràcter queda encomanada a lo que diuen y no a lo que fan.

En Rusiñol en *La bona gent*, com en totes les demés obresteatrals seves, hi ha posat dues menes de personatges: ell meteix y els qui no són ell; y, encomanantse a la facilitat que té de dir coses, n'ha teixit ara com sempre

una obra. Res de psicologia, res d'acció pera dibuixar caràcters: lletra, molta lletra, y a cada pas un foch d'artifici pera enlluernar al gros públich. Y hi té la mà trencada en això; sens esforç se nota que li acuden a cada pas frases justes, sàtires que fan butllofa, mots que fan esclafir la rialla, y tot això allarga'ls actes d'una manera llastimosa, desvirtua l'acció enfosquitla y fent que l'espectador, després que ha sortit del teatre, se recordi confosament de lo molt que ha escoltat, sense adonarse de que no ha sentit res.

No vol dir tot això que *La bona gent* no tinga qualitats. Bona part del primer acte està molt ben fet; la presentació de la bordeta Mariagna a casa de l'usurer senyor Batista es de lo millor que ha escrit en Rusiñol; el tipo del tenedor de llibres senyor Pepet es hermosament concebut; el meteix protagonista té moments justíssims. Per tot això es llastima que l'autor, deixantse arrastrar per sa verbositat (valgui la paraula), y abusant de la ironia que li es peculiar, no prengui el camí de la simplicitat, y encarnantse ab els personatges boy fentlos menys parladors els faci viure tal com han d'ésser y no tal com l'autor vol que sien. Això reportaria gran benefici a ses obres, y d'un modo especial a les que, com *La bona gent*, tenen bona pasta pera ésser presentades com un cas humà de gran relleu y trascendencia teatrals. Pera lograrho, pot donarse pera l'autor una fórmula d'efecte segur: Més teatre y menys retòrica.

En Jaume Borràs, interpretant el senyor Batista de *La bona gent*, va estar molt just, matisant moltes situacions ab detalls ben encertats y salvantse dels molts perills per les dificultats que tanca la encarnació d'aytal personatge, caracterisantlo y vestintlo ab molta propietat. La senyora Jarque, fent la Mariagna, molt discreta en tota l'obra e immillorable en el primer acte, interpretant la sorpresa y encongiment de l'òrfana al arribar a la casa dels qui l'apadrinen. En Vinyas molt segur en el paper de l'artista Rafel, xicot de bon fons y de conciencia blanca. Llástima que'l tipo no fos millor presentat. El senyor Capdevila (senyor Pepet), conservantse en el seu terme donà molt relleu al personatge. Molt discretes les senyores Clemente (senyora Julia) y Baró (Lola), y els senyors Daroqui (senyor Julià) y Morató (Joan de la Penya) lluytant ab la falsetat de llurs respectius papers. El senyor Domènech (Battistet) encarcarat com sempre, y el senyor Virgili (senyor Parnell) com si fos de fusta y recitant sempre ab la meteixa tonada. La veritat es que hi ha papers capacos de convertir en Domènechs y Virgils a bons actors.

La presentació general de l'obra, ben recomanable, notantse una bona direcció. En Jaume Borràs demostrà treballar ab coneixement, fe y entusiasme en el posat de les obres, y preocuparse dels conjunts, condició

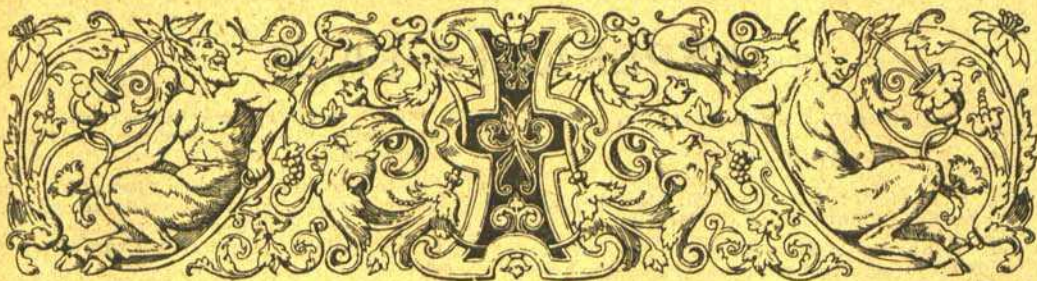
ben favorable pera'l bon resultat artístich y a la que no estèm gayre acostumats aquí, que, en general, tots els qui's troben en els primers rengles sols se preocupen de llur personalitat, en malefici de les obres. Per això es bo que hi hagi qui, en profit de l'art, faci ben visible que ja no estèm en aquells temps en que les òperes consistien única y exclusivament en els reflets y pinyols del tenor o de la tiple.

—
In bocca al lupo, original d'Hennequin y Bilhaud, estrenada'l prop-passat divendres per la companyia Mariani, es un *vaudeville* sense solta, ple d'incidents antiquats y més propis d'un saynet que d'una obra grossa. Llástima de temps perdut per la companyia y pel traductor Carles Bertalozzi, qui sembla estrany, tenint com té obres originals seves ben recomanables, s'hagi entretingut en traduhirne una tan sense solta com *In bocca al lupo*. En la execució's distingiren la senyora Mariani y el senyor Falconi, actor de molta gracia, qui detallà molt bé'l tipo que representava. A n'aquest derrer va deures en gran part que'l públich que assistí a la estrena no s'aburris det tot en el trascurs de l'obra.

—
En el teatre Principal han tingut lloch derrerament dues estrenes: *L'assumpció d'Hannele Matternn* de Hauptman, en dos actes, y *Les alegres comediantes* d'en Gual. Ja anteriorment s'havia estrenat *La dispesera* de Goldoni, que'm va passar per alt gracies a l'escàs anunci de la empresa. Això meteix va estar a punt de succehirme ab la hermosa obra de Hauptmann, donchs sembla que dita empresa dongui menys importancia a les veritables obres d'art que a qualsevol quadre o pel·lícula de cinematògraf. Recordis si no'ls bombos, cartells y anuncis de *Lo Miracle del Tallat*, *La Fustots*, *La nit de Nadal* y fins del *Siti de Port-Arthur*, que s'anuncià a dojo ab cartells al cromo y tota mena de reclams, gacettes, noves, etc., etc. En cambi, són molts els aficionats a coses d'art que no assistiren a la estrena de l'obra del gran dramaturg alemany per no saber que's feya. D'aquesta y de *Les alegres comediantes* ne parlaré la setmana vinenta ab la detenció que requereixen.

Ara que la empresa del teatre Principal anuncia una segona tanda de dilluns dramàtics ab el concurs de l'Associació Musical de Barcelona, es precis que procuri donar la importancia propia a cada obra, pera que, més que'l públich de l'abono (qu'en general para més atenció a la *platea* que a l'escenari), puguin fruhir les bel·leses de l'art dramàtic els verament aficionats a conèixerles. Dites funcions en dilluns tindran lloch els dies 5, 12, 20, 26 y 29 de març y 2 d'abril. Esperém que'l resultat sia digne de la prometença.

J. PUJOL Y BRULL

92

CANÇÓ DE VIDA

Salut, aucells que feu vostres nius en els arbres;
salut, feres; salut, hienes, guineus, lleons;
salut, ovelles, bochs, cabrits; salut, oh cabres
que tresquèu sens dû a dintre les visions macabres
que l'home du en son cap com ferestes lleions.

Homes, ohíu al lluny els drings violents dels sabres.
Dins les fogueres fetes de velles religions
ohíu els espetechs que llençen els cadavres.
V, mentres els bruijots vant dihent abracadabres,
els homes se destrueixen en nom de llurs visions.

Germans (si som germans) fòra visions ferestes
qu'en nom de la virtut destrueixen. Que les festes
ens tornin generosos, nobles y grans y bons;
aymemnos perque es noble, germans, y en nostres gestes
humanament humanes cerquèm joyes honestes
y els sentiments malvats dormimlos ab cançons.

Que l'amistat ens lligui com Pilades a Orestes.
Donèm aliment noble a les nobles passions,
y al vespre de la vida, ja les orgies llestes,
ab la fe del vident alcèm al cel les testes
y adormimnos guaytant rodar constelacions.

Fòra llàgrimes tristes, fòra sagnantes rialles;
somrihèm a la Vida, somrihèm a n'el rê,
somrihèm als tirans, somrihèm a les mortalles,
somrihèm a la Pau, somrihèm a les batalles,
visquèm en un somriure y morim plens de fe.

CANÇÓ DE LA MISERIA

Tot me cau, tot me penja,
tots els dies son diumenge
pera mi.
Passo per carrers y places,
veig senyors y senyoraces,
jovent qu'en els cafés menja
y'm diu:—Segueix t'ón camí.—
El pare's va arrocegant
bo y gemegant!
Una gracieta de caritat
per'aquest pobret baldat!
Un vell me va dir:—Bufona,
¿vols vení a casa eixa nit?
—Tot seguit
si'm fes una caritat
per aquest pobret baldat.—
El pare que se'n adona
y el vell fuig avergonyit
¿Per què dèu haver fugit?
A l'estiu, vora les taules
hont hi mengen les verjaules,
canto cançons
(puix diuen que la musica

a les feres domestica)
per veure si's tornen bons.
Una gracieta de caritat
per'aquest pobret baldat!

Un cop he ben cantat,
passo ab el plat.
Una senyora mudada
y un senyor molt estirat
que llegeixen el *Diari*
sempre'm diuen: — Deu t'ampari.—
Y el pare's va arrocegant
boy gemegant!

Quan baixa un senyor d'un cotxe
— *El Diario de la Notxe*
Ticiero, Publicidad!—
crido ab ven enrogallada
perque veig que'l gura ve;
y si demano s'enfada
y ben baixet dich: — ¿No té
una gracieta de caritat
per'aquest pobret baldat?—

—Au, guillèn!—diu el cotxero,
y el pare diu:— *Caballero*
virtuoso, rico y honrado,
socorra al pobre lisiado,
Dios bendecirá su mare!—
Y el senyor diu: — *Dios le ampare.*—

Una donota dolenta
un día'm va dà una empena
que'm va fer caure per terra.
Qu'era maca y grassa y rossa!
El gura'm va dà una coga
dihent:— *Levántate, perra!*—
Compassió per eix baldat!
Una gracieta de caritat!...

ENVEJA

(DEL POETA ITALIÀ GIULIO ORSINI)

¿Sabs què penso quan veig que ta mà fina
se posa del cavall en l'ampla gropa?
¿Sabs què penso quan veig que foll galopa?
Y quan ta mà la clin del coll pentina
¿sabs què penso? Quan veig que'l suor xopa
son pit ple de bromera.... y quan s'arcina....
y quan beu del bassal en la gran copa
hont s'hi reflexa ton bell cos, divina,
¿sabs què penso? Donchs penso que si arrapes
mon cabell com la clin del teu cavall,
te portaré a passeig de quatre grapes;
que sentiré ta mà que m'acarona,
que beuré del bassal, y en son crestell
hi besaré ta imatge rebufona ..

Mes t'escapes rihent; vas camí avall. .
Quína enveja li porto al teu cavall!

R. VIVES PASTOR

ESPERANTA FAKO

ADRESARO ESPERANTISTA DE JOVENTUT

- 101 S^o Josefo Murilló y Mombrú, (*legas kaj skribas E.*) — Sant Pau, 70. — Barcelona.
- 102 S^o Johano Rosals y Corretjer, komercisto, profesoro de Esperanto kaj prezidanto de la Societo «Espero Kataluna» — Portaferriça, 30. — Barcelona.
- 103 Sinjorino Ioaquima Rosal de Rosals, (*lernas E.*) — Portaferriça, 30. — Barcelona.
- 104 Fraülin Julia Castro, (*lernas E.*) — Córcega, 234, 2.ª, 1.ª — Barcelona.
- 105 S^o Victor Oliva, eldonisto, (*legas kaj skribas E.*) — Vilanova y Geltrú.
- 106 S^o Francisco Serrallonga y Banús, (*lernas E.*) — Carretera Real, 135. — Barcelona (Sans).
- 107 S^o Darwin Tubau y Pujol, (*legas kaj skribas E.*) — Carme, 64, 2.ª — Barcelona.
- 108 S^o Josefo Climent y Deoca, (*lernas E.*) — Passatje Romà, 109, entr. — Gracia (Barcelona).
- 109 S^o Josefo Antoni y Minguella, komercisto, (*lernas E.*) — Muntaner, 79, 1.er 2.ª — Barcelona.
- 110 S^o Josefo Bonhome y Fàbrega, (*lernas E.*) — Almenara alta, 14, 1.er, 2.ª — Sant Martí de Provençals (Barcelona).
- 111 S^o Manel Juliadis y Mata, komizo, (*lernas E.*) — Diputació, 316, 3.er, 2.ª — Barcelona.

- 112 Infano Josefo Ferré y Peris, (*lernas E.*) — Sagrera, 243. — Sant Martí de Provençals (Barcelona).
- 113 S^o Josefo Ausió y Suñer, (*lernas E.*) — Industria, 73. — Sant Andreu (Barcelona).
- 114 S^o Florenci Ballvé y Guimerà, (*lernas E.*) — Tramontana, 119. — San Andreu (Barcelona).
- 115 S^o Andreu Framis y Trias, (*lernas E.*) — Carrer de Casanovas. — Sant Andreu (Barcelona).
- 116 S^o Rosend Funoll y Vidal, (*lernas E.*) — Sant Andreu (Barcelona).
- 117 S^o Jaume Mañà y Julià, (*lernas E.*) — Rambla de Santa Eulària. — Sant Andreu (Barcelona).
- 118 S^o Francisco Aimeric y Mateu, (*lernas E.*) — Clavé, 10. — Sant Andreu (Barcelona).
- 119 S^o Johano Espigó, (*lernas E.*) — Carrer de l'Aurora, 13, 2.ª 2.ª — Gracia (Barcelona).
- 120 S^o Josefo Cabré y Bru, (*lernas E.*) — Carrer d'en Bot, 2, botiga. — Barcelona.
- 121 S^o Francisco Caldas Coloma, (*lernas E.*) — Carrer d'Isern, 40. — Mataró.
- 122 S^o Antoni Carbonell y Bilbeny, (*lernas E.*) — Colón, 4. — Mataró.
- 123 S^o Baldomer Romà Oliveras, (*lernas E.*) — Rebalet, 56. — Mataró.

(Daŭranta.)

La societat «Espero Kataluna» acaba de posar a la venda, pera us dels esperantistes, uns bonichs segells de cautxú pera marcar en les cartes les paraules «oni korespondas esperante» (s'escriu en esperanto) voltades per una hermosa cenefa modernista.

Creyem qu'es aquest un excelent instrument pera propagar nostra causa.

Se venen al preu de 2 pessetes en aquesta Administració y a casa'l president de dita societat senyor Rosals, Portaferriça, 30, llibreria.

Felicitem a la novella societat.

La societat esperantista «Espero Kataluna» ha acordat tenir per orgue oficial la secció *Esperanta Fako* de la revista JOVENTUT.

La societo «Espero Kataluna» ĵus metis al la vendo, por uzado de la geesperantistoj, beletajn kaŭĉukajn sigelilojn por sigeli sur la leteroj la vortoj «oni korespondas esperante» ĉirkaŭitaj per belega novastila rando.

Ni kredas ke tiu ĉi estas efika ilo por propagadi nian aferon.

Oni vendas ĝin al la prezo da du pesetoj en tiu ĉi Administracia oficejo kaj ĉe la prezidanto de la dirita societo sinjoro Rosals, Portaferriça strato, 30, librovendejo.

Ni gratulas la novan societon

La esperanta societo «Espero Kataluna» decidis havi *Esperantan Fakon* de la revuo JOVENTUT per ĝia oficiala organo.

GRAMATICA

DE LA LLENGUA ESPERANTO

(Continuació)

ĉ, ŝ.—Els sons que representen aquestes lletres els tenim en català. Se diferencien l'un de l'altre en que'l primer es explosiu y el segon no. Compàrinse'ls dos mots cata-

lans *falxa* (aspecte) y *faixa*. El primer s'escriuria ab la ortografia d'Esperanto: *faĉa*, y el segon: *faŝa*.

Quan *ŝ* va seguida de consonant ab la que forma silaba, emet sons que no tenim en nostre idioma, però que no presenten pera nosaltres cap dificultat. Quan nosaltres dihem *clau*, *pròu*, *très*, no ho fem pas fent vibrar primer la *c*, la *p* y la *t* y després pronunciant les silabes que segueixen; no dihem

pas *ec-làu*, *ep-ròu* y *et-rés*, sinó que senzillament fem naixer la *l* y les *r*. *r*, avans de donarlos hi el llur valor, allà hont naixen la *c*, la *p* y la *t* respectivament. Donchs lo meteix se fa en Esperanto ab la *s* quan va seguida de consonant; no pronunciarem pas el mot *ŝlosilo* (clau): així: *eŝ-lo-si-lo*, sinó així: *ŝlo-si-lo*; *ŝranko* (armari) el llegirèm *ŝran-ko*, y no *eŝ-ran-ko*; etcètera.

e. — Les rahons que'ns obliguen a procurar pronunciar clarament aquesta vocal són les meteixes que queden dites al tractar de la *a*. Jamay li donarem el valor de nostra *e* àtona, que la faria confondre ab una *a*, y dels dos sons *è* y *é*, li donarem sempre'l derrer. Pera recordarho no cal sinó fixarse en la següent frase catalana: *Ell te diu que té tè*. La *e* en Esperanto no serà, donchs, la del primer *te* (pronòm), ni la del tercer *tè* (beguda), sinó la del segon *té* (tercera persona de l'indicatiu del verb *tindre*.)

ĝ, *ĵ*. — Essent prou clar el valor de la *g*, no creyèm necessari insistir sobre ella. Si ho farèm lleugerament sobre aquelles dues, ja que, encara que'ls seus sons els tenim en nostre idioma y per lo tant ens són molt fàcils, el fet de qu'en certa gramàtica's digui que la *ĝ* té'l meteix valor que la *g* catalana devant de *e*, *i*, podria induhir a error als catalans. En efecte: sabut es que la nostra *g* devant d'aquelles vocals sona exactament igual que nostra *j*; sols el respecte a les rels de que provenen les paraules y l'us fan que a voltes usèm la *g*, que podriem molt bé

substituir per la *j*. En Esperanto, *ĝ* y *ĵ*'s diferencièn ben clarament. La segona té'l valor meteix que nostra *j*, la primera'l de nostra *j* precedida d'una *t*. Pronuncihiñse alternativament les paraules *boja* y *lloja*, *rajar* y *sótjar*, y s'apreciarà tot seguit la diferencia d'una y altra.

h, *ĥ*. — Les dues són aspirades: la primera lleugerament, la segona ab força. El seu sò es semblant al que produhim gargaritzant en sèch.

k. — La meteixa advertència feta ab la *s* quan precedeix consonat ab la qui fa sílaba, cal ferla ab la *k*. *Likvoro* (licor) no'l pronunciarem: *lik-vo-ro*, sinó *li kvo-ro*. *Kvar* (quatre) no'l pronunciarem *ek-var*, sinó *kvar*, formant una sola sílaba, com si volguessim fer sortir la *v* del paladar.

o. — Requereix aquesta vocal les meteixes atencions que la *a* y la *e*. Hem de procurar no pronunciarla may com una *u*, qu'es el valor que li donèm en català quan es àtona, es a dir, quan no carrega l'accent de la paraula sobre d'ella com succeheix en *poruch*, *trobar*, *soroll*, etc. Y dels dos sons *ò* y *ó* li donarem sempre'l derrer. Pera recordarho tinguis present qu'en català la *o* té tres sons, com se pot veure en aquesta frase: *Lo millor pel gòç es un òs*. Així, donchs, en Esperanto la *o* no's pronunciarà com la primera *lo* (article neutre), ni com la tercera *òs*, sinó com la segona, la de *gòç*.

F. PUJOLÀ Y VALLÈS

(Seguirà.)

NOVES

Quan surti aquest número, al Congrés de Madrid estaràn en plena discussió les esmenes presentades al projecte de llei sobre'ls delictes d'opinió, car la totalitat del projecte ja s'ha discutit. El govern d'en Moret, vacilant com may, y fiant ho tot a la oratoria buida de son quefe, acabarà'l poch prestigi que li resta, y els diputats per Catalunya (feta excepció dels *cuneros* que no sabem com amagar llur vergonya) estaràn donant, units com un sol home, l'exemple de civisme y amor a la llibertat que d'ells espera'l país.

Així ho exigeix en els uns l'amor a la república, en els altres l'amor a l'autonomia, en tots l'amor a la llibertat y als drets constitucionals que un govern dit *liberal* intenta conculcar sense justificar sa conducta y revelant més dubtes que conviccions. Esperèm

a veure com compleixen llur dever nostres representants; esperèm que llur actitud resolta acabi de desconcertar als qui tan desconcertats venen ja mostrantse després dels actes celebrats pel poble a Girona y Saragoça.

De la societat «Espero Kataluna» hem rebut el següent ofici que insertèm ab gust, oferintnos seguir contribuint en lo que poguem a la propaganda de l'idioma d'en Zamenhof, qual difusió ab tant d'èxit realisa la esmentada entitat:

La Junta de «Espero Kataluna», societat pera la propagació de l'idioma Esperanto, té l'honor de comunicar a vostè y al cos de redacció del valent setmanari, que ha quedat constituïda en aquesta ciutat la societat de dit nom, qual objecte principal es la ensenyança y propagació d'aquest bell y útil idioma en nostra aymada terra catalana, per quant li pugui facilitar ses relacions internacionals en art, ciència y comerç. Ensenys agraïm

de tot cor els treballs que JOVENTUT porta fets y està fent en prò dels fins que nosaltres perseguim y que han de mereixer l'aprobació y estima de tots els homes cultes.

«Espero Kataluna», demanant l'apoyo del periòdic de sa digna direcció's posa a sa disposició en quant dintre ses forces pugui ésserli d'utilitat.

Som de vostè sos servidors: El president, *Jean Rosals*; El secretari, *C. Rovira*

A Ca'n Parés en Xiró ha exposat un quadre titulat *Fiat vila*, que crida poderosament l'atenció dels visitants. L'obra es d'empena y realisada sense vaeilacions, acusant molta personalitat en l'autor. Es el bes del sol a la terra; aquesta's daleix per lograllo, veyentse formada per figures de dona potser massa dibuixades. Creyem que si dites figures se deixessin entreveure lleugerament, es a dir, que fossin roques que semblessin dones y no dones que semblen raques, guanyaria molt el quadre. De totes maneres es digne de lloança per la novetat, l'atreuiment y la factura.

En el concurs de projectes pera la bandera del «Centre Autonomista de Dependents del Comerç y de la Industria» ha resultat premiat el projecte núm. 4, lema «Mercuri», en virtut del fallo del jurat que firmen els senyors J. Pujol y Brull, president, A. Audet, J. Campeny, S. Junyent, vocals, y F. Barceló, secretari.

La secció permanent de Propaganda de dit Centre fa públic que desde'l 19 de l'actual queden exposats els projectes rebuts pera l'esmentat concurs, en la sala de la casa «Esteve, Figueras y Successors de Hoyos», carrer de Santa Aña, 6.

L'«Associació Musical de Barcelona» ha donat dos importants concerts. El primer tingué lloch el diumenge dia 11 dels corrents en la sala de la Reyna Regent del Palau de Belles Arts; y fou una importantíssima sessió de sonates en que'ls executants senyor Rabentós (violoncel) y Sabater (piano) lluhiren ses bones qualitats com a intèrpretes y com a executants pulcres. El segon tingué lloch en el mateix local el diumenge dia 20, y fou la darrera sessió del cicle Schubert, també interessantíssima, essent molt aplaudit el senyor Segura, qui cantà ab justesa'ls hermosíssims *lieder* d'aquell autor.

Publicacions rebudes:

O Literature Katalanske. Hem rebut, ab dedicatòria expressa de l'autor, un luxós follet escrit en txech pel celebrat literat en A. Rikhart, en el qual, conforme son titol indica, se fa un estudi de la moderna literatura catalana, demostrant l'autor lo molt conegudes que li són les obres de nostres Verdaguer,

Guimerà, Ruyra, Victor Català, Oller y demás escriptors notables de Catalunya y Mallorca. Se contenen en aquest fascicle una serie de treballs apareguts en *Osveta* (*La Cultura*), revista txeca que veu la llum en la capital de Bohemia. Es molt elegant la impressió d'aquest fascicle, per qual envio remerciem al notable literat txech.

Obres completes d'Emili Vilanova. Volum II. *Quadros populars*. La *Il·lustració Catalana* acaba de donar a llum aquest segon volum de les obres de l'enginyós prosista català ab tan bon gust editades, y qual subscripció, per lo nodrida, fa honor als aymants dels nostres bons llibres, que al honrar a n'en Vilanova ab aquesta edició de ses obres completes, donen exemple de cultura y de patriotisme. Aquest volum, com el primer, se ven a tres pessetes, resultantelshi a dues als suscriptors.

Isabel, cançó popular catalana, LIII de la colecció que ab èxit ve publicant el «Cançoner Popular». Porta un dibuix alusiu, y, además de la lletra y la tonada, les acostumades notes folk-lòriques. Preu, 10 cèntims, Dipòsit, Rambla de Sant Jaçme, 11.

Fidel Giró impressor. — Carrer de Valencia, 233.

JOVENTUT

SETMANARI CATALANISTA

(SURT ELS DIJOUS)

ARTS, CIENCIES, LITERATURA

Setze pàgines de text setmanals. Repartiment periòdic als suscriptors de notables obres catalanes y traduccions de les més renomnades de l'estrange

Els treballs se publiquen baix la exclusiva responsabilitat de llurs autors.

No s'admeten els que no sien inèdits.

No's tornen els originals.

Se donarà compte de les obres rebudes en aquesta redacció, y de les que ho mereixin se'n farà crítica.

Preus de subscripció:

CATALUNYA:	Un any.	8	Pessetes.
	» Mitj any.	4'50	»
	» Trimestre.	2'25	»

ALTRES REGIONS D'ESPANYA:

	Un any.	9	»
ESTRANGER:	Un any.	10	Francha.
	Número corrent	10	Cèntims.
	» atrassat.	20	»